

Bevallás szerinti jövedelemadatok decilisenként (2002-2004)

A statisztikai elemzések gyakorlatában sokszor előfordul, hogy az értékösszeget nemcsak a sokaság egészére, hanem az osztályozás eredményeképpen kapott egyes **osztályközökre** vonatkozóan is vizsgáljuk. Abban az esetben, ha valamelyik sorba rendezett sokaságot tíz egyenlő részre osztunk, úgynevezett **decilis osztályközöket** kapunk.

A személyi jövedelemadó bevallások adataiból készülő információstáblák között található olyanok, amelyekben az **összevont jövedelem nagyság szerint** sorba rendezett bevallások úgy kerültek tagolásra, hogy

- minden tized részbe az összevont jövedelem egyenlő nagyságú **összege**
- minden tized részbe az összevont jövedelmet vallók egyező **létszáma**

került. Ennek megfelelően a későbbiek során **jövedelem-, illetve létszám decilis** felosztásokkal találkozunk. Készült természetesen olyan táblázat is, amelyben az **összevont és a forrásadós jövedelem** együttes összege alapján történt a sorba rendezés és a tizedelés. Mindezekhez a tizedekhez pedig **hozzárendelhetők** az adóbevallások különböző adatai.

Elsőként azt vizsgáljuk, hogy az **összevont jövedelem deciliseinek** függvényében a **többi bevallásadatok** hogyan változtak 2002-2004. év között. (Eredeti szándék szerint az elemzés öt éves időszakra /2000-

2004/ terjedt volna ki, azonban 2000-ben és 2001-ben az összevont jövedelem szerves részét képezte a több százmilliárdos nagyságrendet kitevő nyugdíj is, ebből adódóan ennek a két évnek a későbbi évekkel való összehasonlítása hibás következtetések levonására adott volna lehetőséget/.

Összevont jövedelem

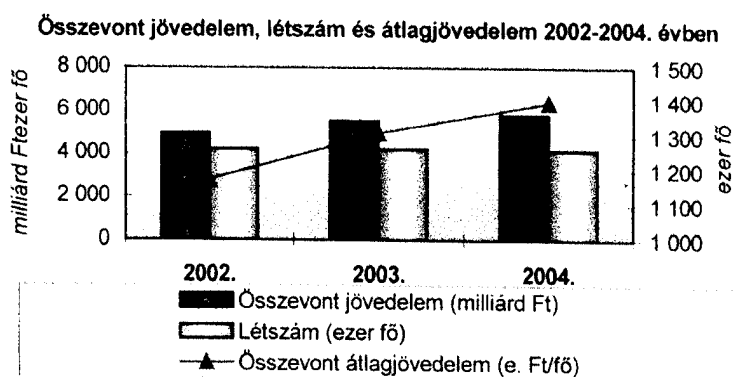
A három évet felölelő időszakban az **összevont jövedelem** tömege **4,9 billió** forintról több, mint **17 százalékkal** emelkedett és ez által 2004-ben elérte az **5,8 billió** forintot. (Ez az összeg az összes vallott jövedelemnek mintegy 90 százaléka). Az összevont jövedelem **1 397 ezer** forintos **egy főre jutó átlaga** az előbbinél valamivel dinamikusabban nőtt, **19 százalékkal** haladta meg a 2002. évet („A” jelű táblázatos diagram).

A 2004. évi **4 150 ezer** fős bevallói létszám kb. egy százalékkal kevesebb az előző két év átlagánál, azonban ez a szám valamelyest növekedni fog 2005. decemberéig, a még javítás alatt lévő 2004. évi bevallások feldolgozásakor.

A továbbiakban azt vizsgáljuk, hogy az **összevont jövedelem egyes deciliseihez** az évek során milyen nagyságú **bevallói létszám** tartozott. Ezáltal képet kapunk arról, hogy a jövedelemtömeg egy-egy azonos nagyságú részén hány fő osztozott, átlagjövedelmük hogyan alakult.

Az **1.számú táblázat** adataiból kitűnik, hogy a 2004. évi összevont jövedelem első tizedét, vagyis az **579,8 milliárd** forintot több mint **1,4 millió** adózó vallotta be, ezek **409 ezer** forintos átlagjövedelme a teljes populáció átlagának az **egy-harmadát** sem érte el. A soron következő tizedekben az adóalanyok

Megnevezés	"A"		
	2002.	2003.	2004.
Összevont jövedelem (milliárd Ft)	4 935	5 507	5 797
Létszám (ezer fő)	4 206	4 204	4 150
Összevont átlagjövedelem (e. Ft/fő)	1 173	1 310	1 397

1.sz.táblázat

Jövedelem decilisek	2004.		
	Adóalap	Létszám	Átlagadóalap
	millió Ft	fő	ezer Ft/fő
1.	579 763	1 417 569	409
2.	579 763	736 021	788
3.	579 763	518 795	1 118
4.	579 764	396 974	1 460
5.	579 763	316 297	1 833
6.	579 760	255 187	2 272
7.	579 764	203 827	2 844
8.	579 760	154 671	3 748
9.	579 759	104 660	5 539
10.	579 774	45 876	12 638
Összes	5 797 633	4 149 877	1 397

2.sz.táblázat

Jövedelem decilisek	2002.	2003.	2004.	2002.	2003.	2004.
	létszamarányok (%)			átlagjövedelem (ezer Ft/fő)		
1.	33,6	34,4	34,2	349	381	409
2.	17,3	17,7	17,7	679	742	788
3.	12,9	12,4	12,5	909	1 058	1 118
4.	9,8	9,5	9,6	1 201	1 387	1 460
5.	7,7	7,5	7,6	1 518	1 746	1 833
6.	6,2	6,1	6,1	1 892	2 162	2 272
7.	4,9	4,9	4,9	2 377	2 686	2 844
8.	3,8	3,8	3,7	3 118	3 471	3 748
9.	2,6	2,6	2,5	4 574	5 014	5 539
10.	1,2	1,2	1,1	9 749	10 704	12 638
Összes	100,0	100,0	100,0	1 173	1 310	1 397

száma egyre csökkent, ezért a jövedelemátlagok fokozatosan emelkedtek. A legfelső tizedben már csak mintegy 46 ezer fő volt található, ez a kör átlagosan 12,6 millió forint összevont jövedelmet realizált az év során. Megállapítható, hogy a 2004. évi jövedelemtömeg egy-egy tizedéhez igen eltérő nagyságú adózási létszám tartozott, ebből adódóan a tizedek átlagai közötti különbségek igen jelentősek voltak. Ezt példázza, hogy a legfelső és a legalsó decilisbe tartozók átlagjövedelmei között mintegy **harmincszoros** volt a különbség. A táblázat adataiból az is kiolvasható, hogy az **1 397 ezer** forintos 2004. évi átlagjövedelmet a negyedik decilis foglalta magába. Az első decilistől eddig bezárólag az adóalanyok 74 százaléka foglalt helyet, összevont jövedelmük az egésznek a 40 százaléka volt.

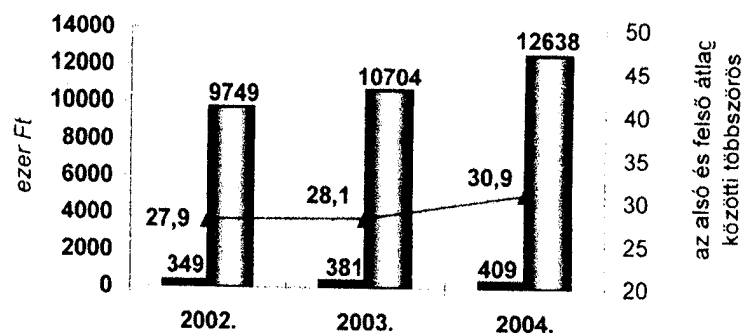
A **2. számú táblázat** az összevont jövedelmet vallók **létszamarányait** és azok **átlagjövedelmeit** tartalmazza a teljes időszakra, természetesen itt is az **adóalap** tizedenkénti részéhez tartozóan. Mivel az összevont jövedelmet vallók arány az

egy-egy évben jelentősebb eltérést nem mutatott, a jövedelemtömeg pedig minden decilisben jelentősen és évenként fokozatosan nőtt, természetesen, hogy az időszak alatt számottevő nagyságot értek el az átlagjövedelmek közötti különbségek. Kiugróan magas volt a legfelső tizedhez tartozó mintegy 9,7 millió és 12,6 millió forintos 2002-2004. évi fajlagosok közötti eltérés. A különbség nagysága közel 30 százalékos volt, nyilvánvalóan azért, mert a 2004. évi létszám az előző évekhez viszonyítva 5 ezer fővel 46 ezerre csökkent. A tized jövedelemtömege pedig közel 18 százalékkal nőtt. Mindezekhez viszonyítva lényegesen mérsékeltebb, mindössze 17 százalékos volt az első decilishoz

tartozó 349 ezer forintos átlag 409 ezer forintra való növekedése, mivel itt az amúgy is igen jelentős létszámú populáció az évek során közel 6 ezer fővel emelkedett. A két szélső tizeden belül az átlagok fejlődése 16 és 23 százalék között szóródott.

A „B” jelű diagram mutatja, hogy a legalsó és a legfelső decilisbe tartozók **átlagjövedelmei** közötti nagyságrendi különbség a három év során kis mértékben ugyan, de fokozatosan nőtt. Az első évben a felső tized 9 749 ezer forintos átlaga közel **28-szor** volt nagyobb az alsó tized 349 ezer forintos átlagánál. Ez a többszörös a következő 2003-as évben csak kis mértékben sokszorozódott, végül 2004-ben a mutató

A legalsó és a legfelső decilisek átlagjövedelmei közötti nagyságrendi különbség "B"

megközelítette a 31-et. A bevallott összevont jövedelmek alapján tehát megállapítható, hogy az időszak alatt a legkisebb és a legmagasabb jövedelmek átlagai közötti különbség valamelyest nőtt annak hatásaként, hogy a legfelső tizedben lévők létszáma 2004-ben szignifikánsan csökkent.

Összevont jövedelem adója

Az összevont jövedelem utáni adókötelezettség alakulásának vizsgálatánál induljunk ki a 2004. évi adatokból. A 3.sz.táblában lévő számított adót, az ezt csökkentő kedvezményeket és végül az adóalap után fizetendő adót szintén az összevont jövedelem deciliseihez rendeltük.

adóterhelési mutató 2003-ban pontosan 20,0 százalék volt, a 2002-es évben pedig ennél is jóval magasabb, 21,9 százalék. Ezer forint adóalap után tehát az adóalanyoknak 26 forinttal kevesebb adókötelezettsége keletkezett 2004-ben, mint két évvel korábban.

A táblázat tagolt adataiból az is megállapítható, hogy a **számított adó** összege, a felső tizedek felé haladva fokozatosan, mintegy kétszeresére emelkedett, mivel annak összegeit a jövedelmek emelkedésével egyre nagyobb kulccsal (18%, 26%, 38%) számították ki. A táblázat adatai alapján készített „C” jelű diagram látványosan mutatja, hogy a számított adónál még szinte

teljesen egészében érvényesült a fokozatosság, ugyanis a tizedenkénti adóemelkedések viszonylag egyenletes üteműek voltak. A **kedvezmények** ezt a harmonikusnak is nevezhető számsort alapvetően átrendezték, ha ezt az adókötelezettség nagysága aspektusából nézzük.

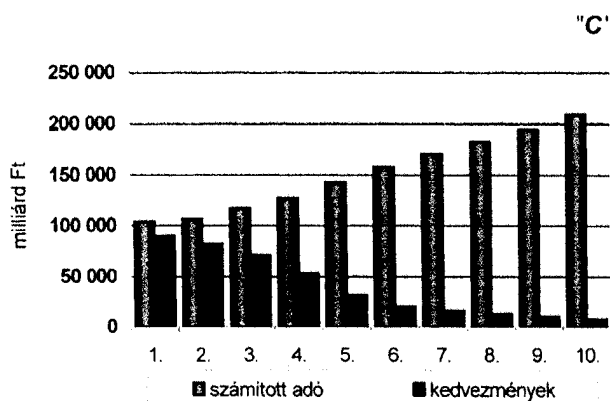
Az első tized legnagyobb, közel 90 milliárd forintos összegű és 22,5 százalékos részarányú kedvezményéhez mérten a következő néhány decilisben erőteljes ütemű volt a csökkenés. A negyedik decilisig az összes kedvezmény közel 75 százalékát érvényesítették az adózók, az ötödikben pedig a kedvezmény összege már a 32 milliárd forintot sem érte el (8%). A továbbiakban az adólevonási lehetőség viszonylagosan nem volt jelentős, azonban a jövedelmek nagyságára tekintettel, joggal vetődhetett fel a kérdés, mi indokolta azt, hogy 2004-ben a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők is részesültek átlagosan 170 ezer forint adókedvezményben.

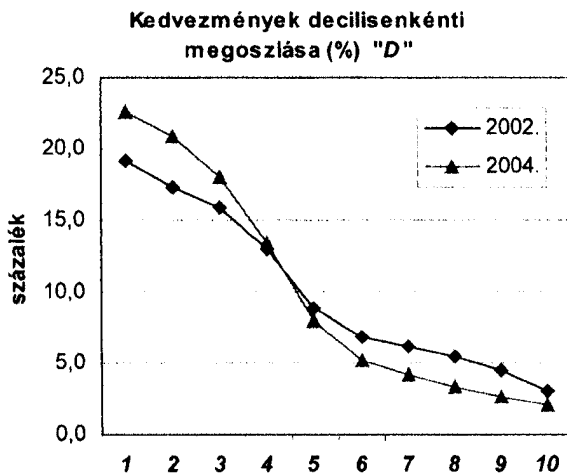
Amennyiben a **kedvezmények** tizedenkénti megoszlását évenként vizsgáljuk, akkor az áttekinthetőség miatt elég csupán a két szélső év adatait a „D” jelű diagramon áb-

3. sz. táblázat

Jövedelem decilisek	Adóalap számított adója		Kedvezmények		Adóalapot terhelő kedvezményekkel csökkentett adó	
	milliárd Ft	%	milliárd Ft	%	milliárd Ft	%
1.	104,4	6,9	89,5	22,5	14,9	1,3
2.	106,7	7,0	82,5	20,8	24,2	2,2
3.	117,5	7,8	71,5	18,0	46,0	4,1
4.	127,4	8,4	53,3	13,4	74,1	6,6
5.	143,1	9,5	31,6	8,0	111,5	10,0
6.	158,0	10,4	20,4	5,1	137,6	12,3
7.	170,6	11,3	16,5	4,2	154,1	13,8
8.	182,6	12,1	13,2	3,3	169,4	15,2
9.	194,8	12,9	10,5	2,6	184,3	16,5
10.	209,1	13,8	8,0	2,0	201,1	18,0
Összes	1 514,2	100,0	397,0	100,0	1 117,2	100,0

A táblázat utolsó sorában lévő mintegy 1,5 billió forint összegű **számított adó** az összevont jövedelemhez mérten 26 százalékos nagyságrendet képviselt. A **kedvezmények** 397 milliárd forint nagyságú összege a számított adónak több mint egynegyede volt. Végül is az 1,1 billió forint **fizetendő adó** a kapcsolódó **adóalapnak** csak a 19,3 százalékát tette ki. Ez a klasszikus

rázolni, ugyanis 2002-2003-ban annak megoszlási százaléka szinte azonos nagyságú volt.

Látható, hogy 2004. évben az adójogszabályok a kisebb jövedelemmel rendelkezőkre vonatkozóan egy méltányosabb formát öltöttek, mivel ebben az évben a kedvezmények nagyobb részét vehették igénybe az alacsonyabb számú decilisbe lévők. A negyedik tizedtől felfelé haladva viszont egyre kisebb arányú volt az adóból levont összeg. Mindez természetes módon kihatással volt az adóalap után keletkező adókötelezettségre. Ennek megfelelően az **összevont jövedelmet terhelő adó** tizedenkénti ábrázolásánál egy merőben más diagramot rajzolhatnánk, ugyanis a 2004. évi **adókötelezettség** az alacsonyabb számú deciliseknél kisebb arányú volt a 2002. évinél, a magasabb deciliseknél pedig nagyobb.

A továbbiakban a terjedelmi korlátok miatt csupán néhány **kiemelt kedvezményi tétel** évenkénti és decilisenkénti alakulását lehet vizsgálni abból a szempontból is, hogy az időközben született jogszabályok milyen változást idéztek elő az ismertett adatokban.

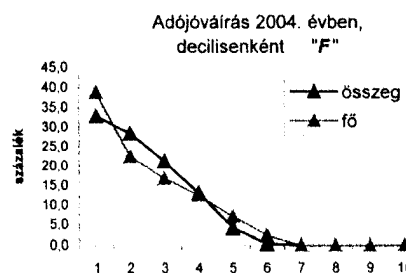
Elsőkét az alkalmazottak adókedvezményét, vagyis az **adójóváírás** évenkénti összegét és a kedvezményezett alkalmazottak számát hasonlítjuk egymáshoz. Köztudott, hogy az adójóváírás igénybevétele a lehetősége minden évben az összes jövedelem nagyságának függvénye volt, így 2004-ben például az 1 950 ezer forint feletti jövedelemmel rendelkezők már nem részesülhettek adójóváírásba. Ennek az volt a hatása, hogy mindhárom évben a hatodik és az ennél nagyobb

számú decilisekhez már nem tartozott ilyen jellegű tétel („F”jelű diagram). A 2002. évi 129 milliárd forint összegű kedvezmény — a minimálbér ez évben történő adómentesítésének következményeként — **2004. évben 238 milliárd forintra** emelkedett és ez 85 százalékos növekedésnek felelt meg. A kedvezményt érvényesítő alkalmazottak száma minimális eltéréssel az egyes években **1,1 millió fő** volt. Úgy az adójóváírás összege, mint az érvényesítők decilisenkénti megoszlása mindhárom évben kisebb eltéréssel a grafikon szerint alakult, vagyis a legnagyobb kedvezményt az első decilisbe tartozók vették igénybe és ez a hatodik deciliséig bezárólag fokozatosan csökkent.

A **4. számú táblázat** a mintegy **85-90 milliárd** forint összegű évenkénti **gyermekkedvezmények** és a kedvezményt érvényesítők **1-1,1 millió fő** közötti létszámának a decilisenkénti arányszámait tartalmazza.

4. sz. táblázat

Jövedelem decilisek	Gyermekkedvezmény (%)			A kedvezményt érvényesítők (%)		
	2002.	2003.	2004.	2002.	2003.	2004.
1.	17,2	11,6	11,0	23,1	14,9	13,1
2.	16,8	17,3	16,8	18,7	20,2	20,1
3.	15,3	16,3	16,3	14,9	16,6	16,9
4.	13,0	14,1	14,5	11,6	13,0	13,5
5.	11,4	12,1	12,6	9,7	10,6	11,1
6.	8,8	9,7	9,9	7,5	8,6	8,8
7.	6,9	7,6	7,6	5,8	6,6	6,7
8.	5,1	5,5	5,5	4,3	4,8	4,9
9.	3,6	3,9	3,9	3,0	3,3	3,3
10.	1,8	2,0	1,9	1,4	1,6	1,5

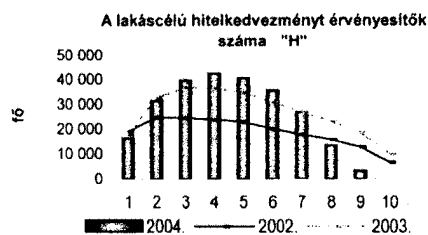

Látható, hogy a három éves időtartam alatt a legjelentősebb arányváltozás az első decilisen következett be. Itt ugyanis a kedvezmény összegének aránya 17,2 százalékról 11 százalékra, a kedvezménye-

zettek pedig 23,1 százalékról 13,1 százalékra csökkent. Ez a jelentős változás nyilván azért következett be, mert adóhiány miatt az igen jelentős számú adóalany közül csak kevés gyermeket nevelő tudta igénybe venni a kedvezményt. Nem lehet kétséges, hogy a gyermekek, illetve eltartottak megoszlása az egyes decilisekben arányos volt az adóalapopot vallók számával. Ebből kiindulva az első decilisben kétszer annyi eltartott volt, mint a másodikban. Mindezek ellenére az első tizedben jóval kevesebb (13,1%) kedvezményt érvényesítettek 2004-ben, mint a következőben (20,1%). A többi decileisben ilyen nagyságú eltéréseket nem lehetett tapasztalni.

Összességében az egyes decilisekhez kapcsolódó kedvezmények aránya jelentősen nem tért el a kedvezményezett arányától és mindezek a magasabb jövedelmeket magába foglaló tizedek felé haladva egyre csökkentek.

A lakáscélú hiteltörlesztésre befizetett összeg kedvezményként az első két évben maximum 240 ezer forintot lehetett igénybe venni, ez 2004-ben 120 ezer forintra mérséklődött jövedelemkorláttal párosulva. A szabályozásváltozás következményeként az évek sorrendjében 17, 31 és 22 milliárd forint nagyságú volt a kedvezmény összege. Az igénybevevők száma — amit a „H”

jelű garfikon ábrázol — 2002-ben 188 ezer fő, a következő két évben pedig 269, illetve 250 ezer fő. A szabályok változásának a hatása jól látható a 2004. évet ábrázoló vonaldiagramon, ugyanis a 4 és 5 millió forintos jövedelemkorlát miatt a kilencedik decilisben csak igen kevesen (átlagjövedelem: 5,5 millió Ft/fő), a tizedikben pedig (átlagjövedelem: 12,6 millió Ft/fő) egyáltalán nem volt igénybevevő. 2004-ben tehát közel ugyanannyian vették igénybe a kedvezményt mint az előző években, viszont az igénybevevők a kisebb jövedelműek közül kerültek ki.

Fizetendő adó

A bevezetőben utalás történt arra, hogy az **összevont- és a forrásadós jövedelmek** együttes összegének nagysága szerint is készült sorba rendezés és tizedelés. Az **5. számú táblázat** a 2004. évi **1,2 billió** forint összegű **összes fizetendő adót**, az adót ténylegesen fizető **3 millió 50 ezer adóalanyt** és a fizetendő **átlagadót** tartalmazza decilisenként.

A táblázat melletti grafikon jól szemlélteti, hogy a magasabb sorszámú decilisek felé haladva a **fizetendő adó összege** fokozatosan nő, így az első és tizedik decilisbe tartozókat terhelő adó közötti nagyságrendi különbség több mint ötszörös volt 2004-ben. Meglepőbb számot kapunk, ha ugyan ezt a **fizetendő adó átlagára** vonatkozóan számítjuk ki, ugyanis az adót fizetők száma a nagyobb sorszámú decilisek felé haladva csökkent. Végül is a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők 4,6 millió forintos átlaga 68-szor volt nagyobb, a kedvezményeket leginkább igénybevevő, első decilisben lévők 0,07 millió forintos átlagánál. A számsorok azt is mutatják, hogy az **első öt tizedben** lévő adóalanyok az adófizetők **75 százalékát** teszik ki (2 290 ezer fő) és ők az összes adónak a **28 százalékát** fizették csupán 2004. évben.

Befejezésül vizsgáljuk meg **létszám decilisenként** — az évenként közel azonos nagyságú —

JÖVŐ: A DIGITÁLIS IRODA

NetCont® *Online*

 netcont kft.

a könyvelők teljes körű
elektronikus irodája

ügyfélkezelés
számviteli szolgáltatás
elektronikus bevallások
controlling
adótervezés
határidőnapló

+36 (52) 533-195, +36 (30) 677-7891
www.netcont.hu

Könyvújdonságunk:

A munka törvénykönyve 2006

egységes szerkezetben
állásfoglalásokkal
és magyarázatokkal

(Ötödik bővített kiadás)

Szerkesztő:

dr. Breznay Tibor

A kötet ára:
5.500 Ft + ÁFA

Tervezett megjelenés:
2006. január

A fenti kötet megrendelhető,
illetve készpénzért
megvásárolható
a MOR-TON Kft-nél
munkanapokon 8 és 16 óra,
pénteken 8 és 15 óra között.

MOR-TON Kft.
1037 Budapest,
III. Zay u. 3.
Telefon:

3-688-407, 2-502-526

Fax: 453-23-99, 388-97-67

5. sz. táblázat

Jövedelem decilisek	Összes fizetendő adó		
	millió Ft	fő	átlag/e.Ft
1.	41 192	609 081	68
2.	37 245	525 289	71
3.	56 698	464 640	122
4.	82 925	380 503	218
5.	118 106	310 505	380
6.	146 338	254 122	576
7.	161 116	202 960	794
8.	177 411	153 830	1 153
9.	190 744	103 543	1 842
10.	209 359	45 563	4 595
Összes	1 221 134	3 050 036	400,4

adóalanyi létszám adókötelezettségét. Ennél a megoldásnál, ahogy a bevezetőben is leírásra került, az adóalanyok teljes sokaságát osztjuk fel tíz egyenlő részre és ezekhez a létszámtizedekhez rendeljük a fizetendő adót (6. sz. táblázat).

A 2004. évi 1 221 milliárd forint összes adókötelezettség az előző évhez viszonyítva mindössze 1,9 százalékkal, a 2002. évihez mérten pedig mintegy 4 százalékkal nőtt. Ez utóbbi százalék a jövedelmek növekedéséhez mérten csekély mértékű (17%). Az összes adó több mint felét a legfelső decilisben lévő adóalanyok vallották, évenként fokozatosan növekvő arányban (52,9%, 56,1%, 57,7%). A maradék rész a többi kilenc decilisben lévők

között oszódott úgy, hogy három év alatt vagy változatlanok voltak az arányok, vagy csökkentek. Egyedül a kilencedik tizedben volt 2003-ban növekedés, de ez a részarány is csökkent 2004-ben. A legalsó tizedben megjelenő igen minimális mértékű adó leginkább a forrásadós jövedelmek után keletkezett.

A jövedelemadó bevallási adatok kiragadott részeinek decilisenkénti vizsgálata is bizonyossá tette, hogy ennek a módszernek az alkalmazása önmagában is lényegét feltáró elemzést tesz lehetővé. Ha ezt a „hagyományos” módszerekkel együtt alkalmazzuk, elemzéseink elmélyültebbé, mélyrehatóbbá és színesebbé válhatnak.

FARKAS LÁSZLÓ

6. táblázat

Létszám decilisek	Fizetendő adó, milliárd Ft			Fizetendő adó aránya (%)		
	2002.	2003.	2004.	2002.	2003.	2004.
1.	13 993	13 908	12 987	1,2	1,2	1,1
2.	10 667	5 255	5 441	0,9	0,4	0,4
3.	15 337	6 762	6 878	1,3	0,6	0,6
4.	22 885	13 307	12 875	2,0	1,1	1,1
5.	39 658	34 064	32 239	3,4	2,8	2,6
6.	50 225	35 706	34 429	4,3	3,0	2,8
7.	68 038	59 623	60 095	5,8	5,0	4,9
8.	119 412	118 734	116 783	10,2	9,9	9,6
9.	212 191	238 888	235 181	18,1	19,9	19,3
10.	620 030	672 308	704 224	52,9	56,1	57,7
Összes	1 172 436	1 198 555	1 221 134	100,0	100,0	100,0